

Χριστούγεννα και νέοι

π. Βασίλειου Θερμού

-Πατέρα Βασίλειε, θα έλεγα η κουβέντα μας απόψε να ξεκινήσει με το εξής ερώτημα. Ποια, αλήθεια, πιστεύετε είναι η σημασία της Ενανθρώπησης για τους σημερινούς νέους;

-Θεολογικά μιλώντας, η σημασία της Ενανθρώπησης είναι η ίδια για όλους τους ανθρώπους. Πρόκειται για την δυνατότητα που μας έδωσε ο Θεός, από την πολλή του αγάπη, να ενωθούμε μαζί Του, αφού έκανε και την ανθρώπινη φύση δική του, τόπο κατοικίας Του, και πεδίο συνάντησης με τον άνθρωπο. Είτε είναι κανείς νέος, είτε παιδί, είτε ηλικιωμένος, σε οποιαδήποτε τάξη ανθρώπινη και να βρίσκεται, ακριβώς την ίδια δωρεά δέχεται.

Εκεί που μπορούμε οπωσδήποτε να προσθέσουμε, κάτι ξεχωριστό ως προς τους νέους, είναι όχι τόσο ως προς το τι σημαίνει θεολογικά Ενανθρώπηση για τους νέους, τι επιπτώσεις έχει στους ίδιους, αλλά στο πώς μπορεί να βιώσει την Ενανθρώπηση ένας νέος. Γιατί, βεβαίως, τα μεγάλα θεολογικά γεγονότα της Εκκλησίας μας, όλα τα έργα της Θείας Οικονομίας, βιώνονται διαφορετικά από το κάθε άνθρωπο, ανάλογα με την ιδιαιτερότητα της προσωπικότητάς του και των συνθηκών της ζωής του.

Έτσι θα έλεγα ότι ένας νέος άνθρωπος, συγκεκριμένα λοιπόν, έχει τη δυνατότητα μέσα στο θαύμα αυτό της Ενανθρώπησης του Θεού, να προσέξει ότι ο Θεός αγκαλιάζει ολόκληρη την πορεία της ανθρώπινης ζωής. Αγκαλιάζει δηλαδή στάδια και φάσεις της ζωής, τα οποία βρίσκονται πιο κοντά στην ηλικία του νέου ανθρώπου, οπότε με τον τρόπο αυτό τού είναι πιο εύκολο να σχηματίσει ανάλογες παραστάσεις. Για παράδειγμα, ο άπειρος Θεός γίνεται έμβρυο, μετά γίνεται βρέφος. μετά νήπιο, μετά παιδί, μετά έφηβος και ώριμος άντρας. Έχοντας ο νέος άνθρωπος σχετικά πρόσφατα τα χρόνια αυτά, έχοντας περάσει από όλες αυτές τις φάσεις, μπορεί να εκτιμήσει το μέγεθος της δωρεάς και της ταπεινώσεως του Θεού.

Μάλιστα, εδώ να προσθέσουμε και κάτι άλλο, όπως λέει ο άγιος Φιλάρετος Μόσχας, ένας άγιος επίσκοπος του 19^{ου} αιώνα, του οποίου κηρύγματα έχουν εκδοθεί σ' ένα πολύ όμορφο βιβλίο με τίτλο «Θεολογία της καρδιάς». Εκεί παρατηρεί ο άγιος Φιλάρετος ότι ο Θεός, όταν ήρθε η ώρα να ενανθρωπήσει ο Υιός Του, διαλέγει ένα λαό, ο οποίος είναι σκλαβωμένος στους Ρωμαίους όπως ξέρουμε. Διαλέγει, ως κατάλληλο πρόσωπο γι' αυτήν την Ενανθρώπηση, μια κοπέλα η οποία

δεν είναι κάποια διάσημη και σημαντική, αλλά είναι μια άσημη, νεαρή κοπέλα, σχεδόν έφηβη, ορφανή, χωρίς γονείς, σ' ένα χωριό.

Διαλέγει ως συμπαραστάτη αυτής της κοπέλας, προκειμένου να μην εκτεθεί στον λαό της όταν θα είχε την εγκυμοσύνη, να την συνδέσει τη νομική σχέση του αρραβώνα, έναν μαραγκό, έναν απλό άνθρωπο.

Ο μαραγκός αυτός είχε σπίτι στο οποίο μπορούσε να γεννήσει η Παναγία. Και όμως ο Θεός διαλέγει, η γέννηση να γίνει σε καιρό απογραφής, λέει ο άγιος Φιλάρετος. Δηλαδή, δεν μπορούσαν να μείνουν σπίτι. Έπρεπε να πάνε να γραφτούν εκεί που ανήκαν, στη Βηθλεέμ, οπότε εκεί δεν υπήρξε σπίτι. Τα σπίτια ήταν κλειστά όπως ξέρουμε, θέση στο ξενοδοχείο δεν υπήρχε και γέννησε μέσα σ' ένα στάβλο.

Δηλαδή, τα κανόνισε αυτά ο Θεός ώστε όλα τα στάδια, όλες οι λεπτομέρειες της γεννήσεως, όπως παρατηρούμε, να έχουν να κάνουν με πολύ δύσκολες συνθήκες. Συν ότι στην συνέχεια η Παναγία και ο Ιωσήφ και ο Χριστός γίνονται πρόσφυγες και ταξιδεύουν νύχτα και μέρα για να γλυτώσουν από τη φονική μανία του Ηρώδη.

Όλα αυτά τα θαύματα, όλη αυτή η ταπείνωση του Χριστού, συνεχίστηκε σε ολόκληρη τη ζωή του και έφτασε να περιλαμβάνει μέσα και το μίσος που δέχτηκε από τους ανθρώπους, με τελική κατάληξη το θάνατο και την Ανάστασή Του. Αλλά θέλω να πω ότι ακριβώς οι επιλογές αυτές του Θεού, η Ενανθρώπηση του Χριστού, έπρεπε τελικά να λάβει χώρα μέσα σε πολύ δύσκολες συνθήκες. Φτώχεια, σκλαβιά, βρωμιά μες στο στάβλο, περιφρόνηση, περιθώριο, προσφυγιά.

Όλα αυτά τα πράγματα νομίζω ότι έχουν να πουν πολλά σε μας και πολύ περισσότερα στους νέους. Διότι οι νέοι άνθρωποι, όταν βρίσκονται σε δύσκολες συνθήκες, πιο εύκολα απελπίζονται από τους μεγάλους. Επειδή ο χρονικός τους ορίζοντας είναι κάπως περιορισμένος και δεν μπορούν να δουν πιο σφαιρικά τη ζωή, εύκολα καταλήγουν σε απελπισία. Έτσι λοιπόν, ένας νέος άνθρωπος ο οποίος βρίσκεται σε δύσκολες συνθήκες, αν έχει στο νου του αυτό όλο το θαυμαστό τρόπο με τον οποίο εξελίχτηκε η Ενανθρώπηση του Χριστού, μπορεί να ενισχυθεί και να καταλάβει ότι τα πάντα πλέον ο Θεός τα έχει κάνει κατοικία Του. Παντού βρίσκεται και δεν υπάρχει χώρος ή ανθρώπινη κατάσταση που να είναι μακριά από το Θεό. Είτε αυτή η κατάσταση είναι φτώχεια, είτε είναι προσφυγιά, είτε είναι έλλειψη μόρφωσης, είτε είναι εξαθλίωση, είτε οτιδήποτε άλλο, είναι κατάσταση η οποία έχει φιλοξενήσει το Θεό τον ίδιο. Και επομένως εκεί μέσα κανείς μπορεί να βρει ελπίδα.

Συν βεβαίως, ότι αυτό δεν περιορίζεται μόνο στην ωφέλεια που παίρνει για τον εαυτό του, όταν ο ίδιος ο νέος βρίσκεται σε άσχημη κατάσταση, έτσι ώστε να μην απελπίζεται, αλλά επεκτείνεται αυτό το γεγονός στη σχέση του με τους άλλους. Δηλαδή, με κατάλληλη αγωγή ο νέος άνθρωπος μπορεί να αντιληφθεί ότι πλέον, μετά την Ενανθρώπηση του Χριστού υπό τέτοιες συνθήκες που αναφέραμε, όλοι οι άνθρωποι, οι αποδιωγμένοι, οι εξαθλιωμένοι, οι μοναχικοί, οι δεύτερης κατηγορίας, οι του περιθωρίου, όλοι αυτοί οι άνθρωποι έχουν τιμηθεί με το να είναι εικόνες του Θεού και το να έχει περάσει ο Θεός απ' τις συνθήκες τις δικές τους.

Επομένως εκπαιδεύεται ο νέος άνθρωπος στη συναδέλφωση με τους άλλους. Και στο να μην περιφρονεί κανέναν και να αγαπάει και να χωράει η καρδιά του τους πάντες.

-Παρ' όλα ταύτα θα λέγαμε, πάτερ, ότι παρατηρούμε τη δυσκολία των σύγχρονων εφήβων να αντιληφθούν το νόημα αυτό της Ενανθρώπησης και να πλησιάσουν ουσιαστικά την Εκκλησία. Διότι θα λέγαμε ότι από τη μία βλέπουν πως καλλιεργείται ίσως μία προκατάληψη κατά της Εκκλησίας και από την άλλη παρατηρούμε ίσως, θα έλεγα, μία αδυναμία της ίδιας της Εκκλησίας να τους προσεγγίσει. Τελικά, κατά τη γνώμη σας, ποιος φταίει;

-Κοιτάξτε, η δυσκολία αυτή είναι δυσκολία όλων ανεξαιρέτως των ηλικιών. Μήπως μπορούμε να πούμε πως οι μεγαλύτερες ηλικίες, οι ώριμοι άνθρωποι οι οποίοι έχουν βγει στη ζωή, έχουν το επάγγελμά τους, έχουν τις οικογένειές τους, έχουν φτάσει σε ένα ικανοποιητικό σημείο επίγνωσης των αληθειών της πίστης και βίωσής τους; Εγώ δεν έχω αυτή την αίσθηση. Δεν έχω την αίσθηση ότι εμείς οι ενήλικες γιορτάζουμε σωστά τις μεγάλες γιορτές και μόνο οι νέοι δεν τις γιορτάζουν σωστά. Απλώς μας πονάει αυτό το φαινόμενο περισσότερο όταν το συναντάμε στους νέους, διότι αφ' ενός δείχνει τη δική μας ανεπάρκεια στο θέμα της αγωγής της χριστιανικής των νέων και αφ' ετέρου έχει να κάνει και με το μέλλον. Μας δημιουργεί κάποια ανησυχία για το μέλλον, εφόσον οι νέοι είναι αυτοί οι οποίοι αύριο θα αναλάβουν ευθύνες.

Είναι γενικότερο το φαινόμενο δηλαδή. Εδώ εγγίζετε ένα πολύ πονεμένο ζήτημα. Έχουμε τη μεγάλη δυσκολία να εμπνεύσουμε τους ανθρώπους για κάτι παραπάνω από την εξωτερική τυπική θρησκευτικότητα. Θα λέγαμε ίσως, με άλλα λόγια, ότι ο λαός μας είναι χριστιανικός όχι από επιλογή. Είναι χριστιανικός ληξιαρχικά, επειδή γεννήθηκε χριστιανός ο κάθε άνθρωπος. Δεν είναι η ζωντανή επιλογή

της ζωής του η πίστη, οπότε δεν του αλλάζει και τη ζωή. Δεν του μεταμορφώνει τη ζωή η βίωση της πίστης. Γι' αυτό και οι γιορτές περνάνε απ' τη ζωή μας επιφανειακά.

Ειδικά όμως για τους νέους που είναι το ενδιαφέρον μας σήμερα, έχουμε μια ανεπάρκεια ως ιερείς, ως γονείς, ως κατηχητές, ως Εκκλησία γενικότερα, να μυήσουμε το νέο άνθρωπο στην αλήθεια της πίστης. Αλλά ειδικά στις γιορτές το βιώνουμε πιο έντονα αυτό, πιο τραγικά. Γιατί ακριβώς βλέπουμε το νέο άνθρωπο να απέχει απ' τις ακολουθίες των εορτών και να γιορτάζει τα μεγάλα αυτά γεγονότα με διασκέδαση. Ή τον βλέπουμε να έρχεται στην εκκλησία, μερικές φορές και μαζικά κιόλας, λίγα λεπτά πριν από τη Θεία Κοινωνία, απλώς για να κοινωνήσει και να απέλθει, και να περάσει μετά πάλι από μια άλλη μεγάλη γιορτή και να ξανακοινωνήσει, χωρίς να ξέρει και ο ίδιος γιατί το κάνει.

-Οι περισσότεροι θα έλεγα ότι, πιστεύουν ότι το κάνουν «για το καλό», όπως συνηθίζουν να λένε.

-Ναι. Όμως αυτή είναι μία κατάσταση για την οποία ευθυνόμαστε οι μεγάλοι. Δηλαδή, οι μεγάλοι έχουμε πρωτίστως τη νοοτροπία ότι κοινωνούμε «για το καλό». Δεν το εφευρίσκει από το μυαλό του ο νέος άνθρωπος. Γενικά ο νέος άνθρωπος δεν κατασκευάζει από το μυαλό του τις διαστρεβλώσεις της πίστης. Τις προσλαμβάνει από τους μεγαλύτερους. Θα τολμούσα μάλιστα να πω ότι, ίσως και ευτυχώς, ο νέος δεν προσλαμβάνει όλες ανεξαιρέτως τις διαστρεβλώσεις από τις οποίες υποφέρουμε εμείς οι μεγαλύτεροι.

Με το καιρό βέβαια γίνεται σαν εμάς, όσο μεγαλώνει. Αλλά όσο ακόμη είναι νέος αισθάνομαι ότι ο νέος άνθρωπος διατηρεί αυτή την ελάχιστη, βέβαια, σχέση με το Θεό, αλλά τη διατηρεί λίγο πιο ζωντανή, απ' όσο τη διατηρούμε εμείς οι μεγαλύτεροι.

Δηλαδή, το λεγόμενο θρησκευτικό βίωμα, η βίωση μιας ακολουθίας, μιας προσευχής, πολύ συχνά είναι πιο έντονη σε ένα νέο άνθρωπο απ' όσο σε έναν ενήλικα. Το πρόβλημα είναι ότι αποτελεί μια βίωση η οποία οφείλεται σχεδόν εξ ολοκλήρου, βέβαια στη χάρη του Θεού, αλλά και στην ζωντάνεια που έχει ο νεανικός ψυχισμός, την ενέργεια και τον ενθουσιασμό που διαθέτει ο ψυχισμός του νέου. Αλλά της λείπει και το θεμέλιο, η σωστή αγωγή δηλαδή και η εμβάθυνση στα νοήματα. Της λείπει και η συνέχεια και η σταθερότητα. Οπότε αυτό το φαινόμενο, ο νέος άνθρωπος να νοιάζεται για το Θεό, αλλά να είναι αβοήθητος, να μην βρίσκει στηρίγματα και γέφυρες, καταλήγει στο να φθίνει αυτό το ενδιαφέρον και κάποια στιγμή να εντάσσεται και αυτός επίσημα στην ομάδα των ενηλίκων οι οποίοι θρησκεύουν μόνο τυπικά.

-Θα ήθελα λίγο να σταθώ όμως στο πώς οι κληρικοί στις μέρες μας προσεγγίζουν αυτούς τους νέους, οι οποίοι σε γενικές γραμμές, δείχνουν τη διάθεση να ακούσουν και να πάρουν από την Εκκλησία. Πώς μπορεί ένας κληρικός να αλλάξει τον τρόπο του κηρύγματος και να μην είναι τόσο ξύλινος όσο συνηθίζουμε να ακούμε από τους άμβωνες. Ή πώς μπορεί η ενορία να προσεγγίσει ένα νέο και να ξεφύγει λίγο από τις τυπικές σχολές αγιογραφίας ή κομπιούτερ ή ψαλτικής τέχνης;

-Κοιτάξτε, αυτά τα δύο θέματα που θίξατε είναι πολύ μεγάλα και ίσως δεν θα μπορέσουμε σήμερα να τα διαπραγματευτούμε. Για το κήρυγμα να πω ότι αποτελεί από τις πιο δύσκολες και προβληματικές πλευρές της σημερινής εκκλησιαστικής ζωής, κατά τη δική μου εκτίμηση. Οι αλλαγές στο κήρυγμα δεν μπορούν να έρθουν με πρόχειρες λύσεις, με μελέτη απλώς κάποιων βοηθημάτων. Αλλαγή στο κήρυγμα, έχω καταλήξει ότι σημαίνει αλλαγή του κήρυκα. Δηλαδή, αυτός που κηρύττει πρέπει να αλλάξει ως άνθρωπος για να μπορεί να κάνει σωστό κήρυγμα. Αυτό όμως είναι μεγάλο θέμα, το προσπερνάω.

Στο ζήτημα των δραστηριοτήτων της ενορίας χρειάζεται μεγαλύτερη φαντασία και ποικιλία, ίσως και ένα ζωντάνεμα της ενορίας. Με την έννοια ότι, εάν η ενορία πραγματικά αποτελεί μια ζωντανή κυψέλη όπου κληρικοί και λαϊκοί και όλων των ηλικιών, συνεργάζονται και επωφελούνται από τον πλούτο που ο καθένας φέρνει, τότε πραγματικά θα υπάρξουν ουσιαστικές δράσεις για τους νέους. Γιατί μην ξεχνάμε ότι και οι νέοι θα είναι ζωντανά μέλη αυτής της ενορίας και έτσι θα καθιστούν αισθητή την παρουσία τους. Ενώ διαφορετικά είναι σαν κάποιοι μεγάλοι να αποφασίζουν ότι πρέπει να κάνουν αυτή τη δράση για τους νέους και να τους την προσφέρουν έτοιμη, οπότε ουσιαστικά οι νέοι είναι απόντες.

Αλλού όμως ήθελα να μείνω. Η μεγάλη ευθύνη ανήκει στο τρίπτυχο «γονείς, κληρικοί, καθηγητές θεολόγοι». Δίπλα, φυσικά, στους κατηχητές, παρόλο που είναι διαφορετικό το έργο τους.

Όσες φορές έχω βρεθεί σε μαθητική λειτουργία όπου ο θεολόγος έχει δουλέψει ουσιαστικά στην τάξη για καιρό το θέμα «λατρεία» με τα παιδιά, και όπου ο ιερέας επίσης, η ενορία, έχει δημιουργήσει μία παράδοση καλών σχολικών εκκλησιασμών, τότε πραγματικά το θέαμα το χαίρεσαι. Τα παιδιά είναι ήσυχα, κοινωνούν αρκετά, υπάρχει ένα τουλάχιστον εξωτερικά φαινόμενο ενδιαφέρον. Δεν μπορούμε να γνωρίζουμε τι διαδραματίζεται στην ψυχή του κάθε παιδιού. Όπου, όμως, τα πράγματα γίνονται απλώς για να γίνουν, παραμονές Χριστουγέννων, παραμονές Μεγάλης Εβδομάδος, ένας εκκλησιασμός

μαζικός, με πάρα πολλά παιδιά, τότε όλα εκφυλίζονται σε ρουτίνα. Ρουτίνα για τον ιερέα, ρουτίνα για τον ψάλτη που πολλές φορές είναι η χειρότερη πλευρά τού αναλογίου στις σχολικές λειτουργίες. Ρουτίνα και για τον θεολόγο. Τότε το αποτέλεσμα είναι οικτρό και καταστρέφουμε τελικά αντί να χτίζουμε.

Και βεβαίως, ο παράγοντας των γονέων πάντα, από τον οποίο ξεκίνησα, είναι καθοριστικός. Δηλαδή, τι μηνύματα δίνουμε στα παιδιά μας εμείς. Δίνουμε το μήνυμα ότι τα Χριστούγεννα και οι άλλες γιορτές για μας είναι ένας ζωντανός σταθμός, στην πορεία μας προς τον Χριστό; Δίνουμε το μήνυμα πώς η καρδιά μας έχει συγκλονιστεί κάπως από το μυστήριο της Ενανθρωπήσεως και προσπαθούμε αυτό να το κάνουμε πράξη στη ζωή μας; Ή απλώς μας έχει παρασύρει ο ρυθμός της βιοπάλης, που γίνεται και πιο έντονος λίγο πριν τις γιορτές, γιατί τότε έχουμε να κάνουμε τα φαγητά και τα γλυκά κτλ και τη διακόσμηση; Και τελικά εμφανίζεται απέναντι στα παιδιά μας ότι ο χριστουγεννιάτικος εκκλησιασμός είναι ένα καθήκον, το οποίο το παραλάβαμε από τους προηγούμενους και το παραδίδουμε στην επόμενη γενιά και τα πράγματα γίνονται στα τυφλά.

-Μια και θίξατε πριν από λίγο το θέμα των παιδιών, τα οποία σύμφωνα με τις συνήθειες της οικογένειας, υποστηρίζουν ότι βρίσκονται στο χώρο της Εκκλησίας, τελικά ούτε κι αυτά γνωρίζουν τι ακριβώς συμβαίνει τις περισσότερες φορές, έτσι; Περπατούν απλά τα βήματα που πρέπει να γίνουν, από συνήθεια.

-Κοιτάξτε. Σ' αυτό συμβάλλει πάρα πολύ όπως είπαμε, η άγνοια, δηλαδή η έλλειψη κατήχησης των παιδιών. Συμβάλλει η ρουτίνα από πλευράς γονέων, δηλαδή ότι για τους γονείς δεν είναι ζωντανή η πραγματικότητα της πίστης και η βίωση των εορτών. Και συμβάλλει βέβαια και η εμπορική ατμόσφαιρα των ημερών.

Όλα αυτά καταλήγουν στο ότι τελικά, τα Χριστούγεννα βιώνονται ως κάτι ειδυλλιακό. Δηλαδή, κάποτε, μια φορά κι έναν καιρό, έτσι; Σε ένα χιονισμένο μέρος, που δεν ήτανε και χιονισμένο όπως ξέρουμε, γεννήθηκε ένα μωράκι που ήταν ο Θεός με τη μορφή ανθρώπου και ήρθαν οι άγγελοι και έψαλλαν ότι θα επικρατήσει ειρήνη στη γη κτλ. Δηλαδή μία κατάσταση, η οποία το νόημα της Θείας Οικονομίας, το νόημα των γεγονότων αυτών, το εμφανίζει πλήρως απονευρωμένο και εξουδετερωμένο.

Βεβαίως, θα πει κανείς, τι θα προλάβει το παιδί να μάθει αυτές τις μέρες. Μα, η βίωση των Χριστουγέννων δεν μπορεί να βασιστεί σε κατήχηση που θα γίνει μόνο αυτές τις μέρες. Είναι μια στάση ζωής

γενικότερη. Ο άνθρωπος δηλαδή, για να μπορέσει να αντιληφθεί και να βιώσει τι έλαβε χώρα εκείνο το βράδυ στη Βηθλεέμ και λίγους μήνες πρωτύτερα στη Ναζαρέτ, θα πρέπει να έχει μία στοιχειώδη τουλάχιστον, δεν λέμε συστηματική, αλλά στοιχειώδη ενημέρωση για την κατάσταση του ανθρώπου πριν έρθει ο Χριστός. Για τις προφητείες, πώς μίλησαν οι προφήτες για το Χριστό. Για τη λαχτάρα του ανθρώπου και σε άλλες θρησκείες κιόλας που είχε εκφραστεί και στους αρχαίους Έλληνες, το να έρθει κάποιος από τον ουρανό να μας σώσει. Και στη συνέχεια, μετά πια τη Γέννηση, να περιλαμβάνει αυτή η εμπάθунση μία αίσθηση του τι σημαίνει σωτηρία τελικά. Βλέπετε ότι ολόκληρη η χριστιανική ζωή και ολόκληρο το εκκλησιαστικό έτος με όλες τις γιορτές του, υπάγονται μέσα σ' αυτό το οποίο χρειαζόμαστε. Δεν μπορεί να γίνει δηλαδή, μία μεμονωμένη ενημέρωση και κατήχηση για τα Χριστούγεννα, εάν δεν συνδεθεί με όλο το έργο της σωτηρίας του Θεού πριν και μετά τη Γέννηση.

Γι' αυτό έχω καταλήξει στο συμπέρασμα ότι τελικά κατά τις γιορτές θερίζουμε ό,τι σπείραμε όλο τον άλλο χρόνο. Ό,τι έσπειραν οι γονείς, ως προς τη σχέση του παιδιού τους με τον Θεό. Ό,τι σπείραμε εμείς οι ιερείς θερίζουμε και ό,τι σπείρανε οι κατηχητές και οι καθηγητές.

Όταν υπάρχει ολοχρονίς μια ζωντανή σχέση με το Θεό και μία συστηματική κατήχηση, με την έννοια της εμπάθунσης στα μεγάλα μυστήρια του Θεού, τότε οι γιορτές γίνονται σταθμός. Τότε μας μιλάνε στη καρδιά μας. Και όπως λένε οι Πατέρες, όταν υπάρχει μία προσεκτική πνευματική ζωή γενικότερα, τότε στις γιορτές βιώνουμε μεγαλύτερη ευλογία. Δηλαδή, κατά κάποιο τρόπο είναι ένα έκτακτο δώρο που η χάρη του Θεού δίνει στην ψυχή του ανθρώπου, για να αισθανθεί τις μέρες των εορτών. Κάτι, μια αμυδρή εικόνα απ' αυτό το ιλιγγιώδες ύψος.

Επομένως θα έλεγα ότι χρειαζόμαστε μια συστηματική δουλειά όλο το χρόνο. Και αυτό βέβαια μπορεί να σημαίνει κατά πόσο χρειαζόμαστε κατάλληλα βιβλία ή βοηθήματα για παιδιά, για νέους. Κατά πόσο θα πρέπει να γίνουν προσιτά στους νέους τα γεγονότα και τα διάφορα χωρία στη νέα ελληνική, για να μπορούν να δημιουργούν ένα άμεσο βίωμα. Το κατά πόσο επίσης, θα χρειαστεί η Εκκλησία μας να εφεύρει τρόπους κατήχησης ενηλίκων, διότι έχουμε και αυτό το θέμα, δεν μπορεί το νέο παιδί να καλυφθεί εάν ο γονέας του είναι ακατήχητος. Και υπάρχουν πολλοί ενήλικες που θα ήταν πρόθυμοι να εμπιστευτούν περισσότερο στα γεγονότα αυτά.

Επομένως χρειαζόμαστε πολλή δουλειά και συνεργασία για να πούμε ότι δημιουργούμε τις συνθήκες εκείνες που θα επιτρέψουν στη

χάρη του Θεού να δράσει στη ψυχή του ανθρώπου κατά τις εορτές. Δεν είναι στο χέρι μας και κανείς δεν μπορεί να έχει τον έλεγχο των καταστάσεων, τι νοιώθει ο κάθε άνθρωπος στις γιορτές. Αυτά είναι μυστήρια, το πώς η χάρη του Θεού δουλεύει στη ψυχή του κάθε ανθρώπου. Δικό μας έργο και αποστολή είναι να δημιουργούμε τις συνθήκες εκείνες, οι οποίες επιτρέπουν μια βαθύτερη βίωση.

-Είπατε κάτι πολύ σημαντικό για τη συνεργασία. Αναρωτιέμαι πραγματικά κατά πόσο υπάρχει αυτή η διάθεση συνεργασίας μεταξύ των γονέων, των κληρικών, των θεολόγων, των κατηχητών όπως είπατε πριν από λίγο. Γιατί τις περισσότερες φορές μπορεί να το λέμε με το μυαλό, αλλά όταν έρθει η ώρα να το πράξουμε, εκεί λιγάκι τα πράγματα δυσκολεύουν και αρχίζουμε και βλέπουμε προφάσεις και δυσκολίες και κάπου κολλάνε όλα.

-Έχουμε μία γενικότερη δυσκολία συνεργασίας στον τόπο μας, ως λαός. Θέλουμε να ξεχωρίζουμε ή έχουμε την τάση να ρίχνουμε την ευθύνη στους άλλους. Οι γονείς τα περιμένουν από τους ιερείς. Οι ιερείς κατηγορούν το σχολείο γιατί αποχριστιανοποιήθηκε πλήρως και δεν βοηθάει το ποιμαντικό έργο όπως παλαιότερα. Το σχολείο τα ρίχνει στην οικογένεια, γίνεται μια ανακύκλωση ευθυνών και δεν έχουμε μάθει να συνεργαζόμαστε.

-Στέκομαι σε κάτι που είπατε πριν από λίγο κι έχει να κάνει με το εμπορικό κομμάτι των ημερών αυτών. Αλήθεια, το νόημα των Χριστουγέννων στις μέρες μας εστιάζεται γύρω από τα έντονα στολίδια, την δήθεν αγαπητική στάση στον συνάνθρωπο, τα τραγούδια, την ευφορία, και κυρίως στην μανία υπερκαταναλωτισμού. Πόσο αλήθεια εύκολο είναι για ένα παιδί να ξεφύγει απ' όλα αυτά και να αναζητήσει την ουσία;

-Εύκολο δεν είναι, όπως γενικότερα δεν είναι εύκολο να αντισταθεί ένας σημερινός χριστιανός στον πειρασμό του καταναλωτισμού, κάθε ηλικίας χριστιανός. Όμως, γίνεται πιο εύκολο αυτό το έργο και ο αγώνας αυτός λιγότερο δύσκολος, εάν το παιδί λαμβάνει μία γενικότερη αγωγή απ' την οικογένεια, η οποία του δίνει το μήνυμα ότι η πραγματική χαρά βρίσκεται όχι στη κατανάλωση, αλλά στις ανθρώπινες σχέσεις.

Γιατί πραγματική χαρά ο άνθρωπος τελικά μπορεί να πάρει μόνο μέσα από διαπροσωπικές σχέσεις. Όταν οι γονείς δίνουν στο παιδί τους το μήνυμα ότι το ίδιο είναι πηγή χαράς γι' αυτούς, όταν το ζευγάρι των γονέων δίνει το μήνυμα στο παιδί ότι ο ένας για τον άλλο, το ζευγάρι δηλαδή, είναι πηγή χαράς, όταν επίσης οι γονείς με το παράδειγμά

τους, δηλαδή της λιτότητας, δίνουν στο παιδί τους το μήνυμα ότι τελικά είναι πολύ απατηλά αυτά το φώτα του καταναλωτισμού που μας περιβάλλουν και τα οποία υπόσχονται πάρα πολλά, τότε το παιδί δεν θα δυσκολευθεί πολύ. Ενδέχεται για λίγο σε κάποια φάση, παροδικά, να δυσκολευθεί, αλλά θα επιστρέψει εκεί όπου έχει πάρει γερές βάσεις.

Αντίθετα τώρα. Εάν εμείς οι ενήλικες είμαστε συναισθηματικά στερημένοι και προσπαθούμε με καταναλωτισμό να αναπληρώσουμε αυτή τη στέρηση, με αγορές, με φαγητό, με τηλεόραση, τότε περνάμε το μήνυμα ότι πράγματι αυτό το μοντέλο σχέσης, η σχέση δηλαδή με τα αντικείμενα ως καταναλωτική σχέση, εκεί έχει τη χαρά. Και καλούμε φυσικά το παιδί μας σ' αυτό. Δεν έχει όμως χαρά εκεί, έχει απόλαυση. Και είναι πολύ σημαντικό να βοηθήσουμε τη νέα γενιά να καταλάβει τη διαφορά μεταξύ χαράς και απόλαυσης. Η απόλαυση προκύπτει από την ικανοποίηση των αισθήσεων και από την ικανοποίηση του ναρκισσισμού μας. Ενώ η χαρά προκύπτει από τις διαπροσωπικές σχέσεις.

-Πάντως, όπως βλέπω, όλα στρέφονται γύρω από το εγώ μας στις μέρες μας.

-Εντάξει, πάντα ήταν ο μόνιμος πειρασμός του ανθρώπου το εγώ του. Αλλά βέβαια, όπου μπαίνουν ο καταναλωτισμός και η κοινωνία του θεάματος συμβάλλουν περισσότερο σ' αυτό, διότι το εγώ είναι η ίδια η φιλοσοφία της διαφήμισης και του καταναλωτισμού. Ένα υπερτροφικό εγώ, το οποίο δεν νοιάζεται για τον άλλο που δεν έχει, δεν νοιάζεται για το ίδιο το περιβάλλον αφού η υπερκατανάλωση βλάπτει το κοινό μας σπίτι, τη γη. Αλλά νοιάζεται μόνο πώς θα καλοπεράσει και πώς θα ανεβάσει τη δική του φαντασιακή εικόνα στον εαυτό του και στους άλλους.

Και θα τολμούσα να πω ότι, όταν αυτό γίνεται ειδικά τις μεγάλες γιορτές, είναι και ένα είδος ύβρεως και βλασφημίας. Δηλαδή, χρησιμοποιούμε τα γεγονότα της κατ' εξοχήν ταπεινώσεως του Θεού, για να φουσκώσουμε το εγώ μας με τις αγορές ή με την γενικότερη ευμάρεια. Ας ελπίσουμε ότι αυτή η γενικότερη κρίση την οποία βιώνουμε θα οδηγήσει σε αλλαγή νοοτροπίας και αλλαγή συνθηκών ζωής, πιο μόνιμα, πιο σταθερά.

-Παρ' όλα ταύτα, μια και θίξατε το θέμα της κρίσης των ημερών, πόσο εύκολο είναι για τα παιδιά του σήμερα, τα οποία έχουν μάθει στον υπερκαταναλωτισμό, να βάλουν όρια;

-Όπως είπαμε πριν, η δυσκολία πάντα θα υπάρχει, λιγότερο ή περισσότερο, αλλά αυτό που την κάνει ανυπέρβλητη για ορισμένα παιδιά και εφήβους είναι όταν δεν λαμβάνουν χαρά στη ζωή τους από οτιδήποτε άλλο. Όταν το παιδί δεν έχει εκπαιδευθεί, ως το πούμε έτσι, πώς να λαμβάνει χαρά, τότε ξεγελιέται και νομίζει πως η πηγή χαράς θα είναι οι απολαύσεις. Και τότε, στρέφεται προς τον καταναλωτισμό άνευ όρων. Όπου βεβαίως η κατάλληλη διαφήμιση, όπως ξέρουμε, είναι αυτή η οποία έχει αναλάβει να το παρασύρει εκεί. Και η διαφήμιση λέει την αλήθεια. Με ποια έννοια; Λέει πάρα πολλά ψέματα, αλλά λέει μια βασική αλήθεια: συνεχώς χρησιμοποιεί τη λέξη *απόλαυση*. «Είναι απολαυστικό αυτό. Μπορείτε να απολαύσετε». Λοιπόν, μας έχει προειδοποιήσει η διαφήμιση ότι με την απόλαυση ασχολείται, όχι με τη χαρά.

Έτσι, όταν προσπαθούμε, είτε δικές μας ψυχολογικές δυσκολίες, ή μια δυσθυμία από τις συνθήκες της ζωής, ή το υπαρξιακό κενό, να τα καλύψουμε με την κατανάλωση, τότε έχουμε κάνει αρχή να μπούμε σ' ένα φαύλο κύκλο, του εθισμού, απ' τον οποίο δεν ξέρουμε αν θα βγούμε ποτέ. Μερικοί βγαίνουν, αλλά όχι όλοι. Και είναι πολύ σημαντικό να το προλάβουμε. Να μην μπούμε καν στο φαύλο κύκλο της κατανάλωσης.

-Εκμεταλλεύομαι λίγο την ευκαιρία που μου δώσατε με την αναφορά σας στη διαφήμιση και στον ρόλο των μέσων μαζικής ενημέρωσης τα οποία, όπως είπαμε και πριν, βλέπουμε ότι προωθούν ένα εγωκεντρικό πνεύμα. Και σίγουρα, προσπαθούν να καλλιεργήσουν, εάν το λέω σωστά, μια ψυχολογία της μάζας και έτσι είναι αναμενόμενο το παιδί να μαθαίνει να λειτουργεί κατευθυνόμενα.

Μήπως τελικά, πάτερ Βασίλειε, αυτό βοηθάει στη δημιουργία ενός ανθρώπου που δεν ξέρει να σκέφτεται;

-Αυτό είναι μια γενικότερη παρενέργεια της κοινωνίας του θεάματος, φοβάμαι. Και έχει αρχίσει και πειραματικά να επιβεβαιώνεται ότι η υπερβολική έκθεσή μας σε θεάματα, και ειδικότερα η υπερβολική έκθεσή μας σε γρήγορα ερεθίσματα, και ακόμη πιο συγκεκριμένα η υπερβολική έκθεσή μας σε εμπορικά μηνύματα και διαφημίσεις, έχουν την δύναμη να βλάψουν τη διαδικασία της κριτικής σκέψης και να δημιουργήσει ανθρώπους επιφανειακούς, οι οποίοι απλώς συλλέγουν πληροφορίες, αλλά δεν μπορούν να βαθύνουν περισσότερο.

Αυτό πραγματικά είναι ένα σοβαρότατο ζήτημα της εποχής μας και δεν συνδέεται με τις γιορτές μόνο, αλλά στις γιορτές το πράγμα

επιδεινώνεται λόγω των πολλών ερεθισμάτων. Κοιτάξτε, ας πούμε, λίγες βδομάδες πριν τις γιορτές Χριστουγέννων και Πάσχα, πόσο βαραίνουν οι Κυριακάτικες εφημερίδες, από τα διαφημιστικά φυλλάδια και περιοδικά τα οποία ακριβώς ποντάρουν στο ότι τις γιορτές ειδικά θα ξοδέψει κάποιος. Έχουμε φτάσει σ' ένα σημείο που το θεωρώ ύβρη και βλασφημία, να μιλάμε για το περίφημο «πνεύμα των Χριστουγέννων»! Απ' έξω βέβαια έχει έρθει και έχει μεταφραστεί σε μας αυτή η φράση. Το οποίο στη πραγματικότητα τι είναι; Μόνο αισθητικοί συνειρμοί, δηλαδή συνειρμοί εμφάνισης, διακόσμησης, μουσικής. Ένα κλίμα συναισθηματικό, με άλλα λόγια, είναι ουσιαστικά το πνεύμα των Χριστουγέννων για το οποίο μιλάει ο κόσμος.

Συγκρίνετέ το τώρα αυτό, με το πνεύμα της γιορτής της Ενανθρωπήσεως, το οποίο ακριβώς δίνει αξία στο να είναι κάποιος όσο γίνεται πιο αφανής, πιο ταπεινός, ώστε να νικάει η δύναμη της ταπεινής αγάπης, που έλεγε και ο Ντοστογιέφσκυ.

-Θίξατε λίγο το πνεύμα των Χριστουγέννων και έτσι, ήρθε στο μυαλό μου η κλασική ταινία, «το πνεύμα των Χριστουγέννων», με τον Σκρούτζ τον οποίο έρχονται τα τρία πνεύματα των Χριστουγέννων να τον προκαλέσουν ή να του ξυπνήσουν λίγο την ανθρωπιά του. Τελικά, ουσιαστικά, βλέπουμε ότι αυτό προσπαθεί λίγο να κάνει το ρεύμα της εποχής; Λίγο να μας ξυπνήσει την ανθρωπιά των ημερών αυτών;

-Κοιτάξτε, υπάρχουν τέτοιες προσπάθειες και προβάλλονται φιλανθρωπικές δραστηριότητες. Δεν θέλω να τις υποτιμήσω και να υποτιμήσω τα κίνητρα όσων τις κάνουν. Αλλά έχω την αίσθηση ότι, όπως τελικά εντάσσονται μέσα στο όλο σύστημα, στην πραγματικότητα λειτουργούν ως άλλοθι. Παρέχουν το άλλοθι οι όποιες φιλανθρωπικές εκδηλώσεις, προκειμένου να μπορεί κανείς μετά να καταναλώσει χωρίς τύψεις.

Η φιλάνθρωπη δραστηριότητα, είναι στάση ζωής. Θα πρέπει να υπάρχει ολοχρονίς. Οι φτωχοί δεν έχουν ανάγκες μόνο τα Χριστούγεννα. Έτσι λοιπόν γίνεται ένας τρόπος αποενοχοποίησης. Γι' αυτό με ενοχλεί. Δεν έχουμε διαμορφώσει, όμως, μια φιλάνθρωπη στάση ζωής και γι' αυτό περιμένουμε να μας δώσουν κάποιοι ευκαιρίες σαν παιδιά της κοινωνίας του θεάματος. Περιμένουμε από την τηλεόραση και από τα ΜΜΕ να μας πούν πού πρέπει να βοηθήσουμε, να μας υποδείξουν τρόπους. Ενώ θα έπρεπε, μέσα στη κοινωνία που ζούμε (δεν είμαστε μια τεράστια χώρα) να έχουμε ανακαλύψει μόνοι μας πού υπάρχουν ανάγκες, όλο το χρόνο.

-Θέλω να επανέλθω λίγο στο θέμα μας και στους νέους συγκεκριμένα. Γιατί πολλές φορές μού γεννάται το ερώτημα πόσο εύκολο ή δύσκολο είναι για τους κληρικούς του σήμερα να προσεγγίσουν ένα παιδί το οποίο, τα ξημερώματα των Χριστουγέννων, θα έχουν σίγουρα όλοι αντικρύσει την εικόνα αυτή, να βγαίνει ίσως παραπατώντας από το ποτό, από ένα club, από ένα ξενύχτι, αντί να οδηγείται στη Χριστουγεννιάτικη Θεία Λειτουργία.

-Αυτό που αναφέρατε με την εικόνα αυτή την τόσο άσχημη, έχει δυο πλευρές κατά τη γνώμη μου. Σε ένα πρώτο επίπεδο, πράγματι, βλέποντας κανείς μια τέτοια εικόνα θλίβεται. Γιατί να φτάσει ένας νέος να περάσει όλη του τη νύχτα σ' ένα μέρος ανθυγιεινό και γιατί να πίνει τόσο πολύ; Ειδικά δε, εφ' όσον αυτό του στέρησε και το μικρό ενδεχόμενο να πάει στη Λειτουργία το πρωί. Αυτό είναι η μια όψη του πράγματος, για την οποία ισχύουν όσα είπαμε πριν για τις ευθύνες όλων μας. Υπάρχει και η άλλη όψη.

Δεν είμαι σίγουρος αν θα είχαμε τη δυνατότητα ή το δικαίωμα να συγκρίνουμε τη καρδιά αυτού του νέου με την καρδιά ενός από μας που πήγε στη Χριστουγεννιάτικη Ακολουθία, αλλά χωρίς να νοιώθει μέσα του ευγνωμοσύνη για την Ενανθρώπιση του Θεού. Έτσι δεν δικαίωσε την ονομασία της Λειτουργίας ως Θεία Ευχαριστία. Ευχαριστούμε το Θεό βέβαια όλοι μας για πράγματα που μας χάρισε στη ζωή: για υγεία, για κάποιες άλλες παροχές και δωρεές Του σε δύσκολες στιγμές κτλ. Αλλά πόσοι από μας έχουμε κάνει αντικείμενο καθημερινής ευχαριστίας προς τον Θεό και ευγνωμοσύνης το γεγονός ότι έγινε άνθρωπος και σταυρώθηκε και αναστήθηκε για μας;

Έχουμε λοιπόν ενήλικους οι οποίοι πάνε στην Ακολουθία τη Χριστουγεννιάτικη και, όπως σε κάθε Λειτουργία, δεν αισθάνονται ευγνωμοσύνη, δεν αισθάνονται ευχαριστία. Ή επίσης, ακόμη χειρότερα, πάνε εκεί έχοντας στην καρδιά τους αποκλείσει τον άλλον, τον διπλανό τους στην εκκλησία μέσα τον οποίο κοιτάνε με μισό μάτι, γιατί ανήκει σε άλλη ιδεολογική παράταξη απ' την δική τους, σε άλλη εκκλησιαστική ομάδα ενδεχομένως απ' τη δική τους, ή γιατί ανήκει σε άλλη εθνότητα, ή γιατί είναι πιο παρακατιανός ή γιατί κάτι τους έκανε πράγματι και τους ενόχλησε. Κι έτσι, ουσιαστικά κοινωνούν με τον Χριστό χωρίς να κοινωνούν με τον αδελφό τους. Οπότε ακυρώνεται και η κοινωνία με τον Χριστό.

Αυτή είναι η άλλη όψη να δούμε τα πράγματα. Η οποία, νομίζω, πρέπει να μας οδηγήσει σ' ένα πιο ταπεινό φρόνημα όλους εμάς τους ενήλικες, χωρίς λαϊκισμούς βέβαια ότι οι νέοι έχουν πάντα δίκιο, αυτό δεν ισχύει. Αλλά όμως πρέπει να ομολογήσουμε ότι πολύ συχνά όσοι

είμαστε μέσα στην Εκκλησία και συμμετέχουμε στα Μυστήρια, και πολύ περισσότερο όσοι μιλάμε κιόλας συχνά στο όνομα του Θεού, έχουμε λιγότερο καθαρή καρδιά από τα νέα παιδιά τα οποία ξενυχτούν εδώ κι εκεί.

-Θίγετε λίγο το θέμα της υποκρισίας ή κάνω λάθος;

-Ναι. Και της υποκρισίας και της άγνοιας ουσιαστικά του εαυτού μας. Της άγνοιας με την έννοια που οι Πατέρες χρησιμοποιούν, δηλαδή υπαρξιακής άγνοιας, όταν αγνοείς και τον ίδιο σου τον εαυτό και τον Θεό. Ενώ μπορεί να ξέρεις πολύ καλά θεολογικές αλήθειες, ενδεχομένως. Λοιπόν, συγχωρέστε με εάν φαίνεται τολμηρό αυτό και ως με συγχωρέσουν και οι ακροατές μας, αλλά αρκετές φορές, όχι τώρα που μιλάμε ειδικά για τα Χριστούγεννα, έχω την αίσθηση ότι πολλοί άνθρωποι που θα τους ταίριαζε να είναι στην Εκκλησία είναι έξω, ενώ πολλοί που είναι μέσα δεν την αισθάνονται ως σπίτι τους την Εκκλησία και θα τους ταίριαζε το έξω. Αυτό είναι μια σύγχυση των καιρών μας.

-Λογικό είναι αυτοί που είναι έξω, όμως, να περιμένουν τον κατάλληλο τρόπο προσέγγισης ο οποίος δεν έχει βρεθεί ακόμα.

-Εννοείται, βέβαια. Περιμένουν το καλωσόρισμα, το οποίο δεν θα πρέπει να αρκεστεί σε λόγια αλλά και σε πράξεις, σε έργα. Εδώ θα μπορούσα να διαβάσω ένα μικρό απόσπασμα από τον π. Αλέξανδρο Σμέμαν, από το βιβλίο του *Εορτοδρόμιο*, ο οποίος μιλάει για το «*Παιδίον νέον, τον πρό αίωνων Θεόν*». Και λέει χαρακτηριστικά: «Οι λέξεις *Παιδίον* και *Θεός*, είναι οι πλέον αποκαλυπτικές για το μυστήριο των Χριστουγέννων. Κατά κάποιο τρόπο είναι ένα μυστήριο που απευθύνεται στο παιδί το οποίο συνεχίζει να ζει μυστικά μέσα σε κάθε ενήλικα. Στο παιδί που συνεχίζει να ακούει ό,τι ο ενήλικας έχει πάψει να ακούει. Και που ανταποκρίνεται με μια χαρά, που ο ενήλικας μέσα στο γήινο, υπερώριμο, κουρασμένο και κυνικό κόσμο που ζει, αδυνατεί να νοιώσει».

Παρένθεση κάνω εγώ τώρα, ότι ακριβώς πρέπει να ενεργοποιήσουμε αυτή την παιδική πλευρά για να ξαναγίνουμε ζωντανά μέλη της Εκκλησίας. Και πολύ συχνά είναι η ενήλικη πλευρά, η παγιωμένη και η σκληρυμένη, αυτή η οποία μας εμφανίζει ως μέλη της Εκκλησίας, όχι ζωντανά όμως.

Συνεχίζει ο π. Αλέξανδρος Σμέμαν: «Μάλιστα, τα Χριστούγεννα είναι μία γιορτή για τα παιδιά, όχι μόνο εξαιτίας του χριστουγεννιάτικου δέντρου που διακοσμούμε και φωτίζουμε, αλλά με έναν πολύ βαθύτερο τρόπο. Και μόνο τα παιδιά δεν ξαφνιάζονται για το

ότι, όταν ο Θεός κατέρχεται στη γη, έρχεται ως παιδί». Πόσο οικείο δηλαδή, τους είναι αυτό. Αυτό το θέμα με το οποίο ξεκινήσαμε αρχικά, πως βιώνει την Ενανθρώπηση ένας νέος.

Και μετά, λέει παρακάτω: «Αυτή η εικόνα του Θεού ως παιδιού, συνεχίζει να λάμπει μέσα από τις εικόνες κτλ, φανερώνοντας πως ό,τι είναι ουσιαστικότερο και πλέον χαρμόσυνο στον Χριστιανισμό, βρίσκεται ακριβώς εδώ, σ' αυτήν την αιώνια παιδικότητα του Θεού. Οι ενήλικες, ακόμη και αυτοί που συμπαθούν περισσότερο τα θρησκευτικά θέματα, περιμένουν και προσδοκούν από τη θρησκεία να δώσει εξηγήσεις και αναλύσεις. Τη θέλουν έξυπνη και σοβαρή. Οι αντίπαλοί της είναι εξίσου σοβαροί και τελικά τόσο βαρετοί, καθώς αντιμετωπίζουν τη θρησκεία με ένα χαλάζι από ορθολογικές σφαίρες. Με άλλα λόγια, τα παιδικά πράγματα δεν είναι για τους ενήλικες, τους έξυπνους και σοβαρούς. Έτσι τα παιδιά μεγαλώνουν και γίνονται εξίσου σοβαρά και βαρετά. Ο Χριστός όμως είπε: 'Εάν μη γένησθε ως τά παιδιά'. Τι σημαίνει αυτό;... Τα παιδιά είναι γνήσια στη χαρά και στη λύπη. Και επίσης, τα παιδιά έχουν μία ικανότητα την οποία χάνουμε με την ενηλικίωση, την ικανότητα να εμπιστευόμαστε, να αυτοεγκαταλειπόμαστε. Να αφηνόμαστε τελείως στην αγάπη και να πιστεύουμε με όλη μας την ύπαρξη».

Και προσθέτει παρακάτω ότι «το παιδί δεν διαθέτει ούτε κύρος, ούτε εξουσία. Γι' αυτό ο Θεός έρχεται ως παιδί». Και καταλήγει το κεφάλαιο αυτό με την εξής φράση: «Με την γιορτή των Χριστουγέννων, η Εκκλησία μάς αποκαλύπτει ένα μυστήριο χαράς. Το μυστήριο μιας ελεύθερα προσφερόμενης αγάπης που δεν επιβάλλεται σε κανένα. Μιας αγάπης ικανής να δει, να αναγνωρίσει, και να αγαπήσει το Θεό στο πρόσωπο του Θείου παιδιού και να γίνει έτσι δώρο μιας νέας ζωής».

-Και τελικά το συμπέρασμα, π. Βασίλειε, είναι ότι όλα ξεκινούν από το ότι έχουμε χάσει αυτό το παιδί από μέσα μας;

-Σε μεγάλο βαθμό, ναι. Δηλαδή, χάσαμε τις καλές ικανότητες, μάλλον τα καλά στοιχεία του παιδιού. Γιατί ας μην ξεχνάμε ότι το παιδί έχει τα καλά στοιχεία που είναι αξιοζήλευτα από μας τους ενήλικες. Αλλά έχει και μερικά στοιχεία τα οποία δεν τα θέλουμε. Ας πούμε, ο απόστολος Παύλος λέει χαρακτηριστικά. *Παρακαλώ αδελφοί μου, νηπιάζετε τῇ κακίᾳ, μὴ ταῖς φρεσίν.* Δηλαδή, ως προς την κακία να γίνεται πάλι ως παιδιά, αλλά όχι ως προς το μυαλό, έτσι; Αυτό που χρειαζόμαστε είναι, να σκεφτόμαστε με όλες τις ικανότητες και

δεξιότητες του ενήλικα και με την πείρα του ενήλικα, για να μην κάνουμε λάθη σοβαρά, να μην είμαστε εύπιστοι.

Αλλά η καρδιά μας να διατηρήσει κάποια στοιχεία από την παιδική καρδιά και συγκεκριμένα αυτήν την ικανότητα για άνοιγμα, για εμπιστοσύνη, για αγάπη, αυτή την έλλειψη διακρίσεων. Ας πούμε, έχουν αναφέρει επιστήμονες ότι τις περισσότερες φορές τα παιδιά, δεν έχουνε από μόνα τους δεν εγκαθιστούν από μόνα τους φυλετικές διακρίσεις. Δηλαδή κάνουν εύκολα παρέα με παιδιά άλλης φυλής. Το παιδί αρχίζει να γίνεται επιφυλακτικό και να αποκτά ρατσιστικές αντιλήψεις μεγαλώνοντας, όταν οι μεγάλοι τού το περάσουν αυτό. Επομένως, αυτήν ακριβώς την συναδέλφωση που φέρνει η Θεία Οικονομία, περισσότερο μια παιδική καρδιά μπορεί να τη νοιώσει.

-Ξέρετε, παρατηρούμε τους νέους στην εποχή μας να συμμετέχουν στο χαρούμενο κλίμα των ημερών, να ικανοποιούνται με όλους αυτούς τους φαντασμαγορικούς στολισμούς, με τα φωτάκια που λαμπυρίζουν, με τα δώρα που ανταλλάσσουν με τους φίλους και την οικογένεια. Αλλά έχω την αίσθηση πως παρ' όλα αυτά, μέσα τους ίσως να νοιώθουν μια θλίψη την οποία και οι ίδιοι δεν μπορούν να την ερμηνεύσουν. Γιατί πιστεύετε ότι μπορεί να συμβαίνει αυτό;

-Αν εξαιρέσουμε ως αιτία της θλίψης το ότι οι γιορτές σε κάποιους ανθρώπους δεν θα έχουν κοντά τους αγαπημένα πρόσωπα, είτε λόγω χωρισμού των γονέων είτε μιας απώλειας, τότε νομίζω πως η θλίψη για την οποία μιλάτε είναι στην πραγματικότητα εκείνο που ο άνθρωπος βιώνει όταν σβήσουν τα φώτα των υποσχέσεων του καταναλωτισμού.

Όταν έχει υποκύψει στον καταναλωτισμό, όταν έχει απολαύσει και μετά σβήσουν τα φώτα και μείνει μόνος του με αυτό το υπόλειμμα, τότε θα μπορούσαμε να το παρομοιάσουμε με το να βάλουμε πολλά χαρτιά και εφημερίδες στο τζάκι. Θα δημιουργηθεί μία πολύ έντονη φλόγα, θα μας εντυπωσιάσει όλους, αλλά δεν θα μας ζεστάνει καθόλου και θα αφήσει ένα πλήθος από στάχτες. Αυτή είναι η διαφορά από τη φλόγα εκείνη που ζεσταίνει και η οποία κρατάει για ώρα.

Λοιπόν, αυτή είναι η μελαγχολία, όταν νοιώθεις ότι δεν πραγματοποιήθηκαν οι υποσχέσεις του καταναλωτισμού. Τότε η θανάσιμη παγίδα για πολλούς είναι ακριβώς να επαναλάβουν μία από τα ίδια. Εκεί στηρίζεται και η δύναμη του καταναλωτισμού, αν και δεν το συνδέει μ' αυτή την απογοήτευση. Λέει «α! έχεις πολλές αιτίες να νοιώθεις στεναχωρημένος στο σημερινό κόσμο. Έλα πάλι, εγώ εδώ είμαι. Έχω μια άλλη λύση για σένα». Κι έτσι κανείς γίνεται δέσμιος.

-Επειδή βλέπω ότι μάλλον ο χρόνος μάς περιορίζει, τι θα λέγατε να κλείσουμε με δικές σας ευχές προς τους σημερινούς νέους;

-Δεν ξέρω αν θα μπορούσε κανείς ποτέ να ευχηθεί αυτό που πραγματικά ένας νέος άνθρωπος έχει ανάγκη. Λέμε πάρα πολλά για τους νέους, δεν ξέρω πόσο μπορούμε να μπούμε στη θέση τους όμως. Και τι σημαίνει να είναι κανείς νέος σήμερα, στην εποχή μας, εμείς οι μεγάλοι δεν το ξέρουμε. Το εικάζουμε, το υποθέτουμε. Χρειαζόμαστε τη δική τους βοήθεια, να μας μιλούν περισσότερο και να μας κρίνουν περισσότερο. Αλλά κι εμείς να μπορέσουμε να είμαστε πιο καλοί ακροατές. Μέσα σ' αυτά τα πλαίσια μιας αμοιβαίας συνεργασίας και αμοιβαίας αγάπης και όσο γίνεται κατανόησης, τότε θα μπορούσα να ευχηθώ τα λάθη που έχουμε κάνει και έχουμε συσσωρεύσει εμείς οι μεγαλύτεροι, να μην γίνουν αρκετά μεγάλο εμπόδιο ώστε να κρύψουμε απ' τα μάτια τους το μεγαλείο της Ενανθρωπήσεως του Χριστού. Να διατηρήσουν ανοιχτή τη πρόσβαση της καρδιάς τους στο Μυστήριο.